

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקרא הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רסד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

718.473.3924

דוא"ל : oh@chasidus.net

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718.628.6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

יבאר מ"ש בגמ' דבקרבות נאמר שם הוי' בלבד כדי לשלול "כמה רשויות יש", דכיון שע"י הקרבות משתנה מידת הדין לחסד, יש מקום לטעות שיש התחלקות ח"ו במציאותו הפשוטה, ועפ"ז יבאר דיוק לשון הגמ' והשייכות להמשך הברייתא.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב שיחה ב' לפרשתנו)

יינה של תורה

"עיקר היראה לזהר מהספיקות": תוכנו הפנימי של קרבן אשם-תלוי.
(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג ע' 942)

חידושי סוגיות

בגדר דין כל חלב לה' – יקשה במה שהכפיל הרמב"ם לדין זה, וגם שינה ממקום אחד לשני / יבאר דב' דינים נשנו כאן, חדא לאסור הכחוש אף שאין בו מום, ועוד הידור דמשובח ביותר / יקשה עוד מהו שהביא הרמב"ם לדין זה דוקא הכא אף שישנו בשאר מצוות ג"כ, וגם שינה מן הש"ס / יבאר דהרמב"ם חידש כאן דכל חלב לה' אינו רק דין בהנהגת הגברא אלא הוא הידור בהחפצא דקרבן / יוסיף לבאר דמחולק גדר חלות קדושה בקרבן משאר מצות, שאינו רק הסתעפות מעשיית המצוה אלא הוא הוא גדר העשי' / עפ"ז מבאר דהרמב"ם לא מיירי כלל מדין "התנאה לפניו במצות", אלא גדר מחודש בהידור קרבן.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כז עמ' 8 ואילך)

תורת חיים

מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע ובהם עצות והדרכות בדרכי מלחמת היצר.

הוספה – דרכי החסידות

קטעי שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש נ"ע בנוגע לאהבה שצריכה להיות בלב כל איש ישראל לרעהו.

מקרא אני דורש

ריח ניחוח להוי'

יבאר מ"ש בגמ' דבקרבות נאמר שם הוי' בלבד כדי לשלול "כמה רשויות יש", דכיון שע"י הקרבות משתנה מידת הדין לחסד, יש מקום לטעות שיש התחלקות ח"ו במציאותו הפשוטה, ועפ"ז יבאר דיוק לשון הגמ' והשייכות להמשך הברייתא

א. בפרשת השבוע – ובפרשיות הבאות – מדובר בפרטיות אודות עבודת הקרבות והמינים השונים שיש בזה, והכתוב אומר כמה פעמים שהקרבות הם "אשה ריח ניחוח להוי"ה".

ובענין זה מביאה הגמרא (סוף מנחות) ברייתא, וז"ל:

"אמר רבי שמעון בן עזאי: בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבות, שלא נאמר בהם לא 'א-ל' ולא 'אלקים' – אלא 'הוי"ה'; שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק".

והיינו, שבפרשיות אחרות שבתורה מוצאים אנו כמה שמות להקב"ה: לעתים נאמר שם 'א-ל', לעתים שם 'אלקים', ולעתים שם 'הוי"ה'; אמנם בפרשת הקרבות נאמר רק שם 'הוי"ה' בלבד, והטעם בזה – כדי "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק".

ובביאור ענינו של ה"בעל דין" מפרש רש"י:

"לאומרים רשויות הרבה הן. והדבר מוכיח, שזה ששמו כך – צום להקריב לו מנחה, וזה ששמו כך – צום להקריב לו פרים, וזה – אילים; לכך נאמר בכולם ריח ניחוח להוי"ה".

וממשיכה הברייתא ואומרת:

"ונאמר בשור הגס 'אשה ריח ניחוח' (פרשתנו א, ט), ובעוף הדק 'אשה ריח ניחוח' (פרשתנו א, יז), ובמנחה 'אשה ריח ניחוח' (פרשתנו ב, ד) – לומר לך: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים". עכ"ל הנוגע לענייננו (ואמנם יש בהמשך הברייתא עוד ענין, אך אין כאן המקום לבארו).

ב. וצריך ביאור – מהו הקישור בין שני העניינים בהברייתא (א) "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק", (ב) "אחד המרבה ואחד הממעיט", שלכן נאמרו בסמיכות ואף בוא"ו המוסף ביניהם?

ובמפרשים (חדא"ג מהרש"א) כתבו, שזה ש"אחד המרבה ואחד הממעיט", היינו, זה שהמרבה והממעיט שווים הם במעלתם – הוא ראייה והוכחה על זה שהקרבנות הם לשם "הוי"ה" בלבד, ולא ל"אלקים אחרים"; כי אם הקרבנות היו ל"אלקים אחרים", בוודאי הם היו מעדיפים את זה המרבה בקרבנות על הממעיט.

[וז"ל: "משום דהקרבנות על הרוב באין לרצות ולפייס את מדת הדין . . ולא היה לו לכתוב ככולם . . אלא שיהיה ריח ניחוח לגבי מדת הדין . . 'אלקים'; ולא נכתב כן, אלא כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק – שלשון זו כתיב גם בעבודה זרה בעבודתה, כגון 'לא תשתחוה לא־ל אחר' ו'אלקים אחרים', שלא יאמרו שהקב"ה . . נתן לאלקים אחרים כח וממשלה בשפלים וצוה לעבדם; לכך כתיב שם 'הוי"ה', שאין לעבוד רק לשם המיוחד. ואמר: והא לך ראייה לזה – נאמר בשור . . ובלבד שיכוין לבו לשמים' דהיינו לשם הוי"ה, אבל אלקים אחרים ודאי דיבחר במרובה באכילה יותר"].

אבל לכאורה אין הדברים מוסברים מספיק:

מהו המקור וההכרח ש"אלקים אחרים" – "וודאי דיבחר במרובה באכילה יותר"? ! וכי מה הקשר בין הכפירה באחדותו יתברך לבין ריבוי בקרבן ובאכילה כו'? וצ"ע.

ג. עוד צריך ביאור:

(א) איך זה נקרא האומר "רשויות הרבה הן" בשם "בעל דין", שמתואר זה משמע שלבעל הנחה זו גדר המחייב לבוא עמו בדין ודברים – והרי הוא כופר באחדות ה' !

(ב) לאידך גיסא: מה יועיל זה שבקרבנות (דוקא) נאמר רק שם הוי"ה, למנוע מ"ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק" – והלא מצינו (כאמור) כמה וכמה מצוות שנאמר בהן גם שם 'א־ל' וגם שם 'אלקים'; ואם כן, גם אם בקרבנות לא נאמר אלא שם הוי"ה, הרי עדיין יש "פתחון פה לבעל דין לחלוק" ולומר ש"רשויות הרבה הן", מכח זה שנאמרו שמות נוספים במצוות אחרות !

לקראת שבת

ז

ד. וביאור הענין:

בקרבנות יש כמה סוגים (ראה פרטי הסוגים בפירוש המשניות להרמב"ם בהקדמה לס' קדשים), ולכן היה מתאים לכאורה שייאמרו בהם שמות שונים:

ישנם הבאים לכפרה, כמו חטאת ואשם, שהם באים לרצות את מדת הדין של מעלה, אשר על כן היה מתאים שיאמר בהם שם 'אלקים';

ישנם קרבנות הבאים בתור הודאה על החסד שנעשה עם האדם, כקרבן תודה, וכמו כן קרבנות שמביאים בקשר לשמחה, כמו שלמי שמחה – ובהם הלוא מתאים השם 'א-ל' המורה על החסד [כמו שכתוב (תהלים נב, ג): "חַסֵּד א-ל כָּל הַיּוֹם". וכן איתא בזהר ח"א צד, א. תיקוני זהר תיקון כב (סו, א). וראה זהר ח"ג ל, ב ובניצוצי אורות שם. ועוד].

אף על פי כן, לא מצינו בכל הקרבנות אלא שם "הוי"ה" בלבד; ועל זה מבאר הטעם – "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק":

אין הכוונה כאן למי שאומר "רשויות הרבה הן" בפשוטו של ענין ("אלקים אחרים"), כי אז לא היה נקרא "בעל דין" כלל!

הכוונה היא לזה הסובר שבוודאי בורא אחד הוא (ואין שני לו ח"ו), ורק שכלולים בו "רשויות הרבה": יש בו מדת החסד כענין אחד, ומדת הדין כענין שני. וכמו האדם, להבדיל, שהוא אחד – אך הוא כלול מכמה מדות מחולקות ונטיות שונות ונפרדות זו מזו.

ולכן, אם היה הכתוב מייחס סוג מסויים של קרבנות לשם 'א-ל' וסוג אחר לשם 'אלקים', הרי ניתן "פתחון פה" להנחתו של ה"בעל דין" לומר, כי "רשויות הרבה הן" בתוך ה"אחד" עצמו, וכל קרבן נקרב ומשתייך רק ל"רשות" ו"חלק" מסויים ונפרד ח"ו במציאות הבורא יתברך.

ומדויק לפי זה הלשון "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק":

האמת היא הרי, שהבורא יתברך הוא בתכלית האחדות הפשוטה – אך ה"בעל דין" רוצה "לחלוק", הוא טוען שיש למעלה (ח"ו) ענין של התחלקות ופירוד, בדוגמת האדם שמציאותו מורכבת מכמה חלקים כו'.

ה. והנה, טעות זו – "לחלוק" ח"ו בתוך מציאות הבורא יתברך כו' – עלולה להתעורר בעיקר כשלומדים פרשת הקרבנות:

ענין הקרבנות הוא לפעול שינוי ותוספת רצון, כביכול, למעלה, שזהו ענין ד"ריח ניחוח". ובפרט בקרבנות הבאים לכפר על חטא האדם, שבחטאו עבר על רצונו יתברך – ותכליתו של הקרבן הוא שיהיה מרוצה לפניו יתברך. וכמו שכתוב בתחילת פרשתנו (א, ד): "ונרצה לו לכפר".

לקראת שבת

וכיון שכן הרי מובן ששינוי זה, הנעשה על ידי הקרבנות, יש בו משום נתינת מקום ("פתחון פה") להטועים ואומרים שישנה ח"ו "התחלקות" של "רשויות הרבה" במציאות הבורא ברוך הוא, כי השינוי ברצון מדין לחסד לכאורה מוכיח שיש "התחלקות" לנטיות שונות והפכיות, מדת החסד ומדת הגבורה כו'.

ולכן, דוקא בפרשת הקרבנות חשש הכתוב ליתן "פתחון פה לבעל דין"; ומטעם זה, בכל הקרבנות – אף שהם מחולקים זה מזה בתכלית – נאמר רק שם אחד ודוקא שם 'הוי"ה', שהוא שם המפורש, שם העצם ושם המיוחד (ראה סוטה לח, א. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ו ה"ב. פרס שער יט. ועוד), המורה שהשם יתברך הוא למעלה מכל ענין של שינוי והתחלקות – בכדי להורות שכל הקרבת הקרבן הוא לשם 'הוי"ה', שלמעלה מעניני התחלקות ושינויים.

וזה גופא מלמדנו, כי גם מה שכן מצינו התחלקות בהשמות (במצוות אחרות כו'), הוא רק מפני ש"לפי מעשי אני נקרא" (שמות רבה פ"ג, ו), היינו כפי שהבורא ברוך הוא נראה לנו לפי מעשיו, הנהגתו והשפעתו בעולם, אבל לא שיש ח"ו התחלקות במציאותו הפשוטה.

[וראה בביאור הענין ב'שרש מצות התפלה' בסו"ס 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק – פרקים ד-ו: "הוא יתברך המלוכש במדת החסד הוא ממש אחדות פשוט כמו שהוא קודם הצמצום, אלא שנראה בו הצמצום לענין ההנהגה, וזהו 'לפי מעשי אני נקרא' – אני ממש, שהרי אני כמו שאני הוא קודם ההתלבשות במדה זו כו'". ועיי"ש עוד באורך].

ו. ולפי זה יובן תוכן הקישור שבין הענין הראשון בברייתא ("שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק") ובין הענין השני ("אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים"):

לאחר שבבא הראשונה מבארת שאין התחלקות ושינוי במקום שהקרבנות מגיעים ועולים למעלה, מכיון שכולם הוא לשם הוי"ה (ו"לא נאמר בפרשת קרבנות . . אלא הוי"ה") –

באה הבבא השניה לשלול גם סוג שני של התחלקות בענין הקרבנות מצד האדם המקריב למטה, שאין הפרש בין המרבה והממעיט בכמות הקרבן, ובלבד שיכוין את לבו לשמים".

טעם קנס החומש

וחמישיתיו יוסף ע"ז

(ה, כד)

בכלי יקר כאן כתב דזה שקונסים את המכחיש לשלם יותר מהקרן הוא "על שהיו מעותיו בטלים אצלנו". ו"ענין החומש הוא לפי... זה האיש לא זו בלבד שלא בזבז ליתן מממונו חומש לצורך הקדש או לפרנסת חבירו אלא אדרבא גזל".

ולכאור' אינו מובן הקשר בין הא דקנסינן ל' חומש על שלא נתן מממונו לצדקה לזה שקנסינן "על שהיו מעותיו בטלין אצלנו"?

וי"ל באור'א ולחידודי, ובהקדים דע"פ רוב, הזמן ש"היו מעותיו" של המפקיד "בטלין", שלא רצה שיהיו מעותיו אצל הנפקד, הוא ל' יום, דהרי זמן הרחבת ב"ד (לאחרי שכחש, והפסק דין) הוא ל' יום (ראה שו"ע חו"מ ריש סי' ק ובנו"כ).

והנה אי' בפאה (פ"ח מ"ט) "מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם ה"ז לא יטול", ופי' המפרשים שם, כי כשמתעסק עם ג' זוז ירויח לבסוף מאתים זוז. ו"קים להו לרבנן, שאלו מספיקים לשנה אחת לכסות ולמזונות" (ל' הרע"ב פאה שם מ"ח), וע"כ "לא יטול". ונמצא שע"ד הרוב, הרייח לשנה אחת הוא ג' פעמים הקרן, שהרי לחמשים זוז ירויח לבסוף מאתים זוז.

וא"כ כשנחלק את הרייח לחדשי השנה, יוצא שכל חודש מרויחים רבע הקרן, שאם בסוף י"ב חודש מרויחים את כספי הקרן ג' פעמים, הרי בד' חדשים מרויחים את זה פ"א, ובחודש את רבע הקרן.

ועפ"ז יובן הא דקנסינן חומש על "שהיו מעותיו בטלין אצלנו" כי החומש הוא "א' מארבעה בקרן" (ל' הרמב"ם הל' גזילה פ"ז ה"ז), וקנסו את המכחיש לשלם גם את מה שהי' יכול הנגזל להרויח באותו חודש שהיו מעותיו בטלין.

(ע"פ לקו"ש ח"ז עמ' 26 ואילך)

הנודר כבש והביא איל

כתב הרמב"ם בהל' מעשה הקרבנות (רפ"ט ז') "הנודר גדול והביא קטן לא יצא, קטן והביא גדול יצא. כיצד הרי שאמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל כו' יצא".

ולכאור' צ"ע בהאי דינא, דאם אמרינן שכשאמר "הרי עלי כבש" לא התכוון לכבש דווקא, וגם כשמביא "איל" ה"ה מקיים את נדרו, א"כ הי' צ"ל הדין שהנודר כבש מוטב שיביא איל, שהרי הקרבנות צריכים להיות "מבחר נדריכם" (ראה יב, יא ועיין ברש"י שם), ויש להביאם מן היפה והמשובח (רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח), ומדוע דין זה הוא רק בדיעבד, דאם נדר כבש והביא איל יצא?

ואם אמרינן דכשאמר "הרי עלי כבש" התכוון לכבש דווקא מדוע יצא חובת נדרו כשהביא איל?

וי"ל בזה, דהנה כתב הרמב"ם ב"כותרת" להל' נדרים שהמצוה היא "שישמור מוצא שפתיו, ויעשה כמו שנדר". ונמצא, דאף שעיקר המצוה הוא ש"יעשה כמו שנדר", דצריך לקיים תוכן נדרו גם אם אינו מתאים

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

"שישמור מוצא שפתיו", שהרי אמר שיביא כבש ולא איל. ולכן לכתחלה הנודר כבש צריך להביא כבש דווקא, ודווקא אם כבר הביא איל יצא, כי סו"ס ה"ז בכלל "יעשה כמו שנדר". וק"ל.

(יעוין בארוכה לקו"ש חכ"ז עמ' 1 ואילך)

בדיוק לדברים שיצאו מפיו, הרי בנדרים ישנו חיוב נוסף "שישמור מוצא שפתיו", והיינו שצריך לקיים את נדרו בדיוק כפי שיצאו הדברים מפיו.

ובענינו, כשנדר כבש אמרינן דכדי לצאת י"ח, ש"יעשה כמו שנדר" מספיק דיו שיביא איל, כי לא התכוון לכבש דווקא וגם כשמביא איל ה"ז "כמו שנדר", אך עדיין אינו בכלל

יינה של תורה

"עיקר היראה ליזהר מהספיקות": תוכנו הפנימי של קרבן אשם-תלוי

עונש הספק יותר מן הוודאי / החטאים ב"לא הודע" מגיעים ממקום עמוק יותר בנפש / זהירות מ"משהו חמץ" בפסח מעדנת את מהות הנפש / הספק אם עבר עבירה יכול להיות רק אם החטא איננו רחוק ממנו בעצם / צדיק כל עשיותיו, גם בלא-הודע, הם טוב וקדושה

בסוף פרשתנו מבוארים דיני אשם תלוי¹: ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו. והביא איל תמים מן הצאן בערךך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו. אשם הוא אשם אשם לה'. כלומר: השוגג באיסור כרת – קרבנו חטאת, ואם מסתפק אם חטא, "כגון חלב ושומן לפניו, וכסבור ששתיהן היתר, ואכל את האחת. אמרו לו: אחת של חלב היתה, ולא ידע אם זו של חלב אכל, הרי זה מביא אשם תלוי. ומגין עליו כל זמן שלא נודע לו שודאי חטא, ואם נודע לו לאחר זמן יביא חטאת"².

וידועים דברי רבינו יונה בזה (ברכות א, ב ד"ה והא אמרין): "זהו עיקר היראה ליזהר מהספקות, ושלא לעשות המצוות ע"ד ההרגל, שעונש הספק יותר מהוודאי; וכן מצינו שעל הוודאי מביא חטאת, ואמרין³ ד"חטאת דנקא" כלומר: שאפי' לא יהיו דמי כשבה או שעירה שיביא לחטאת אלא "דנקא" די לו בזה. ו"דנקא" היא מעה והוא שתות הדינר. . ואם מביא

1. פרשתנו ה, יז-יט.

2. ל' רש"י שם.

3. זבחים מח, א.

אשם על הספק. . צריך להביא ב' סלעים שהם מ"ח מעין. . והטעם בזה למה החמירו על הספק יותר מן הוודאי אומר מורי הרב [רבינו יונה] שהוא מפני שעל הוודאי משים האדם החטא אל לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה שלימה אבל על הספק עושה סכרות ואומר אותה חתיכה שאכלתי אולי היתה מותרת ולא ישית אל לבו לשוב ולזה החמירו בו יותר".

כלומר: עיקר הכפרה שבקרבן היא ע"י התשובה, ולכן, כאשר האדם יודע שעבר עבירה, וחפץ הוא לשוב בלב שלם – די לו בקרבן חטאת בן מעה אחת; אבל כאשר יש אצלו ספק אם בכלל עבר את העבירה, צריכים למצוא דרכים לגרום לו שיתחרט וישוב אל ה' מכל ליבו, ולכך צריך שיהיה האשם-תלוי הבא על הספיקות – יקר הרבה יותר (מ"ח מעין)⁴.

אמנם עדיין יש להבין: הן-אמת שמצד עניין התשובה על החטא יש מקום להעניש יותר בקרבן אשם-תלוי, ששם אין התשובה שלימה; אך הרי לא זהו כל עניין הקרבנות – הקרבן סגולתו גם לכפר⁵ ולהעביר את הפגמים שנוצרו ע"י החטא, וכפי סוג החטא והפגם – כן הוא סוג הקרבן שסגולתו להעבירו. ועל-כרחך, זה שקרבן אשם-תלוי יקר יותר מקרבן חטאת, הוא גם כי הפגם הנעשה ע"י ספק עבירה הוא חמור יותר מהנעשה ע"י עבירה וודאי.

וצריך להבין את משמעות הדברים, שהעובר ספק עבירה – הפגם שנעשה ע"י חמור יותר מהנעשה ע"י איסור וודאי.

דבר פשוט הוא שאף שהחטא נעשה בשוגג ולא במזיד צריך הוא לכפרה, וכלשון רש"י⁶: "שאע"פ שאינו יודע שחטא יש לו לדאוג, שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו אלמא קודם ידיעה ענושים הן".

וטעם הדבר: זה עצמו שהוא יכול היה להיכשל בעבירה, אפי' שלא ברצונו ושלא בידיעתו, מוכיח שהנהגתו הכללית אינה כדבעי; שהרי אילו הייתה דרכו והנהגתו הכללית כדבעי – לא היו מזמנים לו שיחטא, ד"לא יאונה לצדיק כל אוון"⁷.

4. והביא זה רבינו הזקן להלכה בדיני תשובה דראש-השנה (או"ח סי' תרג), וז"ל: "וספק עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה ודאית, כי על עבירה ודאית אדם מתחרט בכל לבו, אבל ספק עבירה הוא מתברך בלבבו לומר "שמא לא עשיתי עבירה", ואינו מתחרט עליה חרטה גמורה והרי נשאר עונש העבירה עליו; ולכן היה צריך קרבן אשם תלוי הבא על הספק להיות יותר ביוקר מקרבן חטאת הבא על הודאי".

5. כידוע המבואר באגרת-התשובה שבתניא (פ"א) ש"כפרה" הוא מלשון העברת הזוהמא, כמו "לכפורי ידיה".

6. שבועות ב, א ד"ה תולה.

7. משלי יב, כא.

לקראת שבת

יג

ובסגנון החסידות: כאשר אדם מתנהג שלא כדבעי למהוי, ועד שמעשיו הם כ"מעשי בהמה"⁸, ואפילו אינו עובר דבר איסור ממש ח"ו, אלא סתם משתמש בגופו "הרבה באכילה ושתייה ושאר ענייני עולם הזה"⁹ – הרי הוא מחזק את טבע את ה"נפש הבהמית" שבקרבן – וזה מביאו אח"כ לעבור עבירות בשוגג, וכמבואר בתניא¹⁰ ש"השגגות הן מהתגברות נפש הבהמית".

ועפ"ז: אותם הדברים שנעשים ע"י האדם בדרך-ממילא ולא בכוונה תחילה, מראים עוד יותר על תכונות נפשו ומהותו באמת. שהרי כל דבר שנעשה בכוונה ורצון – מנוהל הוא ע"י השכל, אבל אותם הדברים שנעשים כאילו מעצמן, הרי הם מראים יותר אודות מהותו האמיתית של האדם העושם, במה הוא "מונח" והיכן התענוג שלו.

הצדיק, כל תענוגו הוא באלוקות – ולכן כל פעולותיו כולם הם מעשי טוב וקדושה; ומי שמסוגל לחטוא, ולו בשוגג בלבד – הרי זו ראייה שאינו צדיק, ותענוגו נמצא בעניינים בלתי-טובים.

כשאדם עובר עבירה מדעתו ובמזיד, רח"ל, הרי זו הוכחה שכעת הוא עשה פעולה בלתי-טובה; אך אין אנו יודעים עד כמה עמוקה השפעת הדבר שעשה על נפשו. ייתכן שכל שייכותו למעשה האיסור הוא רק בשעת החטא, ועומק הדעת ש"הכניס" בפעולה זו – אבל כשהוא עובר עבירה בלא הודע, והיינו שפעולה זו נעשתה ע"י כמו "מעצמה" – אזי ניתן לדעת היכן מונח עצם המציאות שלו, שעמוק יותר מכוונה ודעת גרידא – ומציאות זו היא ה"מושכת" אותו לעשות פעולות אלו.

על-פי יסוד זה יובן גם הא דאיתא בכתבי האריז"ל¹¹ "הנזהר ממהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה" – ואינו מובן: אחד מיסודי הדת היא הבחירה החופשית שניתנה לאדם, וכיצד אפשר לומר שאם יישמר ממהו חמץ במשך שמונה ימים – ייטלו ממנו את הבחירה ? !

אלא הפירוש הוא פשוט: אין האריז"ל מדבר בחטאים במזיד – האדם נשאר תמיד בעל בחירה, וביכולתו תמיד לבחור כיצד הוא רוצה להתנהג; אלא בחטאים בשוגג: כאשר האדם נזהר ממהו חמץ בפסח, הרי מהותו מתעדנת, ובמידה מסויימה נעשית היא למהות של קדושה – שע"ז מאבד הוא את המשיכה לעבירות.

8. ראה סוטה יד, א.

9. לשון התניא ליקוטי-אמרים פי"ג.

10. אגה"ק סו"ס כח.

11. הובא בבא-היטב ר"ס תמ"ז.

לקראת שבת

[והטעם שדווקא הנזהר ממהו חמץ – נעשית מהותו מציאות קדושה: מזה עניינה ביטול (שאינו תופח) ואמונה (מיכלי' דמהימנותא) – וכשהאדם הוא בביטול ויש בו האמונה בא הוא לקיום כל המצוות¹²; והחמץ, היפך המצה עניינו גאוה – המביא במילא לכל מיני רע].

וכעת יובן עניינו הפנימי של קרבן אשם-תלוי:

ונקדים להבין הטעם שנקט בגמרא¹³ הדוגמה לאשם תלוי, מספק חלב ספק שומן. דלכאורה ישנם כמה וכמה מקרים של ספק עבירה, ומדוע תפסה הגמרא דוקא בדוגמה זו?

אלא שכאמור, אשם-תלוי מביאים על ספק עבירה בשוגג – ומכיון שהעבירות בשוגג מגיעות מצד התענוג שבאדם, שאינו בענייני קדושה, לכך הדוגמא היא מ"ספק שומן ספק חלב" שכידוע שהחלב והשומן באים מהתענוג שבאכילה.

דזהו התוכן דאשם תלוי: כאשר אדם עובר עבירה בשוגג וודאי – יודעים אנו בוודאי שתענוגו ומהות נפשו מונחים במקום בלתי-טהור; אבל כאשר אדם מסתפק אם עבר עבירה בשוגג, תוכנו של הספק הוא: האם מהותו ותענוגו הוא בדברים המותרים ("שומן") או בדברי איסור ("חלב"). ודבר זה הוא בכל ספק עבירה באשר הוא – ולכך נקטה הגמרא דוקא "ספק חלב ספק שומן".

וזה חומר באשם-תלוי מבחטאת: כאשר אדם עבר, רח"ל, עבירה בשוגג בוודאות, יודע הוא היטב מעמדו ומצבו, אשר לא-בטוב הוא, והאלוקים אינה לידו בשביל חלקו בהיפך-הטוב עוד קודם מעשה האיסור. ואמנם, אחרי שנודע לו מצבו, נשבר ליבו בקרבו והוא מחליט שכך לא יכול להיות.

"אבל ספק עבירה הוא מתברך בלבבו לומר "שמא לא עשיתי עבירה"¹⁴ – והרי זה מראה על שייכות עמוקה יותר לרע, שלכן אין הוא יכול אפילו לדעת שמצבו לא כראוי.

מכיוון שהיודע שעבר עבירה בשוגג – הרי עדיין עצם מהותו היא טובה, והעבירה היא סתירה למציאותו, ורק שהרע שבנפשו הבהמית התגבר עליו והצליח למשוך אותו לעשיית רע. דהיינו: הנפש הבהמית מושכת אותו לעשות רע, אבל אין זאת שהיא מהות מציאותו האמיתית. אבל העובר עבירה בספק, ו"מתברך בלבבו" כנ"ל, הרי זה סימן שהרע נעשה חלק ממציאותו, עד שאינו "מפריע" לו בכלל – ולכן אינו יודע אם בכלל עבר עבירה...

12. ראה תניא פל"ג ("כי ע"י האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי"ג מצוות").

13. כריתות יז, ב.

14. לשון אדמור"ר הזקן שבהע' 4.

לקראת שבת

טו

ומאחר והפגם שנעשה ע"י ספק איסור עמוק יותר בנפשו – לכך צריכה נפשו כפרה גדולה יותר, קרבן אשם תלוי שעולה בדמים מרובים מקרבן חטאת.

המורם מהאמור: כאשר מסתפק אדם אם עבר עבירה – גם אם כלפי שמיא גליא שלא עבר (שלכן לא מגיע לו שום עונש ח"ו), הרי עצם הדבר שאינו יכול לדעת אם עבר עבירה, ה"ז ראייה והוכחה אודות מצב נפשו, שיש לו שייכות לאותה עבירה, כיון שאם לא הייתה לו שום שייכות למעשה העבירה, לא היה מסתפק אודות כך); ואם בכל-זאת אין זה מפריע לו, וביכולתו לחשוב שהנהגתו היא כדבעי – הרי שבמידה מסויימת הוא בדרגא גרוע יותר מהעובר איסור וודאי, שוגג או מזיד.

כל-זה הוא בנוגע לתיקון מצב הנפש, אבל ב"דיני שמים" העיקר הוא העשייה בפועל – עשיית עבירה, רח"ל, היא נגד רצון השי"ת, ולכן אם כלפי שמיא גליא שהוא לא עבר עבירה, אף שמצד נפשו הוא שייך לזה, לא מגיע לו שום עונש ח"ו.

ולכך נפסק הדין¹⁵ ד"אשם תלוי... שהקריבן בחוץ פטור" – מכיון שיכול להיות שאינו מחוייב בקרבן, א"כ אינו "קדשים", וגם אם הקריבו בחוץ ה"ה פטור מן הכרת – ו"כל שאין זדונו כרת אין שגגתו חטאת" והוא פטור.

15. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ח ה"י.

הדם מתמצה ויורד

ונמצה דמו על קיר המזבח
כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם
מתמצה ויורד
(א, טו. רש"י)

יש לבאר זה בדרך החסידות:

ידועים דברי הרמב"ן (פרשתנו א, ט) שתוכן עבודת הקרבנות הוא שיחשוב האדם "כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה כו' דמו תחת דמו נפש תחת נפש כו'".

ומבואר בתורת החסידות (ראה סה"מ תש"ט מאמר ד"ה טעמה כי טוב סחרה פ"ב. ועוד) דזה שמקריבין את חלבו ודמו של הקרבן על המזבח, הוא כי הכפרה על חטאי האדם מגיע ע"י שהאדם מקריב עצמו להקב"ה, שבמקום להתענג מעניני עוה"ז יקריב את "חלבו" - התענוג שלו לעבודת הקב"ה, ובמקום שיהי שקוע ראשו ורובו בעניני עוה"ז יקריב את דמו, והיינו "רתיחת הדמים" לו ית', שה"קאך" שלו יהי רק בעבודת הבורא.

וזהו מה שכותב רש"י כאן בסיום עבודות קרבן עולה, שהכפרה הבאה ע"י הקרבן היא ע"י ש"כובש" את התענוג שלו, ו"הדם מתמצה ויורד", שכל ה"קאך" והתענוג שלו בעניני עוה"ז ה"ה "סוחטו" ומוציאו ומקריבו לו ית'.

(ע"פ לקו"ש ח"י עמ' 16 ואילך)

מיעט בסרחונו מפני חיבתו

והזה שבע פעמים גוי את פני הפרוכת
ולמעלה הוא אומר את פני פרוכת
הקודש? משל למלך שסרחה עליו מדינה,
אם מיעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת,
ואם כולה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת
(ד, יז. רש"י)

בהמשך פרשת פר העלם דבר של ציבור כתוב "ואת כל חלבו ירים" (שם, יט), ופירש"י "ואע"פ שלא פירש כאן יותרת ושתי כליות, למדין הם מועשה לפר כאשר עשה וגו'. ומפני מה לא נתפרשו בו, תנא דבי רבי ישמעאל משל למלך שזעם על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חיבתו".

ויש לעיין בזה, דלכא' גם המשל הראשון הוא מרבי ישמעאל (זכחים מא, ב), ולא הביא רש"י שמו כמו שאינו מביא בד"כ שמות בעלי המאמרים, וא"כ מדוע הביא את שמו של רבי ישמעאל במשל השני?

ויש לומר בזה ע"ד הדרוש, דבזה מתרץ קושיא המתעוררת כאן. דהנה אף שמוכן הדבר דמצד חיבתו ימעט המלך ב"סרחון" אוהבו, אך כ"ז בחטאים רגילים, אך כשמדובר ב"סרחון" כזה ש"אין פמליא שלו מתקיימת" איך אפשר שעדיין מחבבו המלך עד כדי כך שימעט בסרחונו?

וע"ז מתרץ רש"י שמאמר זה אמר רבי ישמעאל, שהוא זה שאמר (נגעים רפ"ב) "בני ישראל אני כפרתן". דאין הכוונה שכשישראל יעשו תשובה יתכפרו, דא"כ אין ר"י כפרתן של ישראל וישראל הם המכפרים על עצמם, אלא הכוונה שר"י הי' כ"כ קשור ומאוחד עם בני ישראל, עד שהחשיב את עצמו כאילו הוא

"סרחון" אצל בנ"י עדיין חיבתן עולה לפני
הקב"ה ו"מיעט בסרחונו מפני חיבתו".

(ע"פ לקו"ש חכ"ז עמ' 16 ואילך)

עצמו הי' זה שחטא (ח"ו), וממילא הרי הוא
כפרתן של ישראל.

וכמו"כ אצל הקב"ה האהבה והקשר
לבנ"י אינה תלוי' בהנהגת בנ"י כ"א הם
קשורים ומאוחדים לעולם, ולכן גם כשיש

חידושי סוגיות

בגדר דין כל חלב לה'

יקשה במה שהכפיל הרמב"ם לדין זה, וגם שינה ממקום אחד לשני / יבאר דב' דינים נשנו כאן, חדא לאסור הכחוש אף שאין בו מום, ועוד הידור דמשובח ביותר / יקשה עוד מהו שהביא הרמב"ם לדין זה דוקא הכא אף שישנו בשאר מצוות ג"כ, וגם שינה מן הש"ס / יבאר דהרמב"ם חידש כאן דכל חלב לה' אינו רק דין בהנהגת הגברא אלא הוא הידור בהחפצא דקרבן / יוסיף לבאר דמחולק גדר חלות קדושה בקרבן משאר מצוות, שאינו רק הסתעפות מעשיית המצוה אלא הוא גדר העשי' / עפ"ז מבאר דהרמב"ם לא מייירי כלל מדין "התנאה לפניו במצות", אלא גדר מחודש בהידור קרבן

"בל חלב לה'"
(פרשתנו ג, טז)

א.

יקשה במה שהכפיל הרמב"ם לדין זה, וגם שינה ממקום אחד לשני

בסוף הל' איסורי מזבח, אחר שמנה הרמב"ם מיני שמנים הכשרין למנורה והוסיף "אבל למנחות כולן כשירין" (פ"ז ה"ח-י), המשיך בהלכה בפ"ע (ה"א), וז"ל:

"ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו כדי לידע יפה שאין יפה למעלה ממנו והשוה והפחות שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה (בראשית ד, ד) והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב. אם בנה בית תפילה יהי' נאה מבית ישיבתו. האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו. כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו. הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר (פרשתנו ג, טז) כל חלב לה' וגו'.

ויש להקשות בזה, הא דין זה דצריך להביא "מן המובחר" כבר כתבו הרמב"ם לעיל בריש הפרק (רפ"ז): "לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה כו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר". וילפינן להא מן הכתוב (ראה יב, יא. והביאו הרמב"ם כבר בהלכות שלפנ"ז

לקראת שבת

יט

– פ"ב ה"ח) "מבחר נדריך (נדריכס²)". וא"כ, מהו הדין החדש שבא הרמב"ם להשיענו בהלכה הנ"ל שבסוף הפרק, וחזינן בדבריו שנתכוון לחדש בה דבר, דהא בהלכה זו יליף – לא מן הכתוב הנ"ל שהביא בהלכות שלפנ"ז, רק – מהא דנמנו מיני שמנים. וגם דייק לומר כאן לענין דין זה, שהוא כרוך ברצון האדם, "הרוצה לזכות עצמו". ולכך מזה, שינה כאן להוסיף עוד ראיות, "הרי נאמר בתורה והבל גו'", "כל חלב לה' וגו'".

ב.

**יבאר דב' דינים נשנו כאן, חדא לאסור הכחוש
אף שאין בו מום, ועוד הידור דמשובח ביותר**

ובפשטות נ"ל בזה, בהקדם דבגדר "מן המובחר" דקרבנות איכא כמה מדריגות ושיעורין³, כדמשמע בדברי הרמב"ם עצמו, דיחנו סוג הפחות ביותר שבמינים המובחרים גופא, שבלא זה יהי' אסור למזבח (אף שאין בו פסול חיובי ד"בעל מום", ורק) שחסרה בו מידה ההכרחית המחוייבת מדין "מובחר".

וכעין מ"ש הרמב"ם בפרק ב' (ה"ח), "ארבעה חוליים אחרים (מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער, אם נגממו קרניו כו') אם נמצא אחד מהם בבהמה אין מקריבין אותה לפי שאינה מן המובחר⁴ והכתוב אומר מבחר נדריך".

ולמעלה מזה, ישנו לסוג המובחר שאינו רק במה שלא נמצא בבהמה אחד מן החוליים וכיו"ב (שאז אסורה למזבח⁵), אלא גם (ובעיקר) לשלול שלא יהא "שה כחוש וכעור"⁶, שאינו בכלל יפה וטוב. דגם כשחסר גדר "מובחר" הלזה – אסור להקריב ממנו לכתחילה. כמ"ש הרמב"ם (רפ"ז, הובא לעיל), "לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה כיצד הי' חייב עולה לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום ועל זה נאמר (מלאכי א, יד) וארור נוכל וגו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר"⁷.

המובחר) – רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ז הי"ב.
(5) ראה פ"ג הי"א בהל' איסורי מזבח: נמצאו כל האיסורין למזבח הרי הן י"ד ואלו הן בעל מום ושאינו מן המובחר כו'. אלא שבפ"ב שם מסיים "ואם הקריבין יראה לי שהורצו". ולהעיר מקריית ספר (להמבי"ט) שם ד"מבחר נדריך דכתיב למצוה הוא ולא לפסול". ולפ"ז לכאורה לא הוי גדר אחר ממ"ש ברפ"ז שם. וראה לקמן הערה 7 וצ"ע.
(6) בגדר כחוש בקדשים – ראה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל יג. צפע"נ (המלוקט) הל' איסורי מזבח רפ"ז. וש"נ. לקו"ש ח"ב שם.

(7) בקריית ספר לרמב"ם הל' שגגות פ"ב הט"ו כ' (דהרמב"ם מפרש בגמ' (מנחות סד, א) נמצא כחושא בבני מעיים כלומר שנמצא טריפה בבני

(1) בשו"ע יו"ד סו"ס רמח הועתק ל' הרמב"ם (מלבד התחלתו "ומאחר... הפחות". ויביא קרבנו... . והוא הדין") אף שבשינויים (וכדמוכח מזה שבב"י לטור שם בסוף הסימן העתיק ל' הרמב"ם כצורתו) – ונתבאר בהתועדות ש"פ בא תשמ"ה.
(2) כצ"ל לכאורה בככתוב.

(3) נוסף על הדין "מובחרין" שכ' הרמב"ם בריש ההלכות (רפ"א), שי"ל שהוא פרט בתמימים, כמובן מזה שכללם ביחד "מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנאמר תמים יהי' לרצון זו מ"ע" (ועד"ז הוא בריש פ"ו שם). או שהוא ענין בפ"ע – ראה לקו"ש ח"ב ע' 130 בהערות. ואכ"מ.

(4) אבל "הזקן... החולה כשהוא רועד מפני חוליו וכשלון כחו" הרי"ז מום (ולא רק אינו מן

לקראת שבת

[וכן מובן ממ"ש הרמב"ם בהל' מעשה הקרבנות (פט"ז ה"ד), "מי שנדר שור או איל או כבש או עגל וכיוצא בהם לא יביא כחוש ביותר שבאותו המין כו' ואינו חייב להביא היפה השמן ביותר שאין שם למעלה ממנו אלא יביא הבינוני. ואם הביא הכחוש יצא ידי נדרו". דהתם מיירי הרמב"ם מענין חיוב מדין נדר, ולא הזכיר כלל להביא יפה ושמן מדין מבחר נדריכם].

וזהו שמחדש כאן הרמב"ם סוף הל' איסורי מזבח, ד"הרוצה לזכות עצמו יכוף יצור הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" – היינו, לא רק שצ"ל מה שאינו כחוש וכעור – בינוני או למעלה מזה – אלא "היפה המשובח ביותר".

וזה ילף הרמב"ם לא מן הכתוב "מבחר נדריכם", אלא מהא דנמנו מיני שמנים, וגם הביא ע"ז הא ד"הבל הביא גם הוא מבכורות צאנו וחלביהן" ו"כל חלב לה" – ודוקא מהא ילפינן ד"הוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב" (משא"כ דין "מבחר נדריכם" הוא דין מיוחד רק בקרבנות).

וכן מוכח מהמשכיות לשון הרמב"ם כאן, במה שכ' "ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו", דלכאורה אי"מ הא כבר מבואר לנו היטב מה שנמנו, אחר שהזכיר כבר הרמב"ם לעיל (ה"ט) בדין "מבחר נדריכם", ד"אע"פ שכולן כשרין למנחות הראשון אין למעלה ממנו ואחריו השני כו'", דלפ"ז מובן מה שנמנו, שכיון שישנו דין ד"מבחר נדריכם" זקוקים אנו לידע דרגות השמנים ע"מ לקיים "מן המובחר".

אלא דמזה עצמו מוכח, דהרמב"ם ס"ל דמדין "מן המובחר" לבד, עדיין אין אנו מוכרחים לידע דרגות השמנים, כיון דדין "מן המובחר" הוא רק לשלול שלא יהא "כחוש וכעור" ובזה די, אבל ליכא חיוב להביא דוקא מן המשובח ביותר. וזהו שכ' כאן "למה נמנו כו'", ר"ל דהא דנמנו כמה דרגות הוא רק לדינא ד"כל הרוצה לזכות עצמו", שאז צ"ל מן המשובח ביותר⁸.

לזה על זה . . . למי שרוצה מצוה מן המובחר^ב (ו"שוין" הכוונה בכשרותם, וגם מצד הדין ד"מבחר נדריכם"). ומה שמסיים "אבל הרוצה היפה והטוב כבר ידוע מעלתו בשבחן" – כוונתו ע"פ סדרם במשנה, שהשני שבראשון קדם לראשון שבשני (וכיו"ב בהשאר). וראה ל' רש"י ור"ג שם רע"ב. ולהעיר שבס' היד מונה אותם במספר סידורי (ולא כבמשנה) – מא' עד ט'.

(ב) ראה עד"ז הר המורי' לרמב"ם שם סקל"ד שמפרש כן לדעת התוס' (שם ע"ב ד"ה שוין למנחות) – אלא שלפירושו ראשון שבשני מובחר יותר משני שבראשון גם לגבי מנחות (כמו במנורה). ולהעיר מדא"ם שהובא בלח"מ שם.

מעיים) ונקיט כחושה דכחושה נמי פסולה משום הקריבהו נא לפחתך היכא דאית שמינה (וכברש"י שם ד"ה אפי' נמצאת). וברמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ב ה"י כ' הטעם דהקריבהו נא לפחתך לגבי טריפות האסורות. וראה צפע"נ המלוקט שם. בהנשמן בהערה 6.

(8) וגם גבי שמנים למנחות – ראה פיה"מ להרמב"ם (משנה מנחות שם ע"א) "ור"ל שוין למנחות ואין יתרון לזה על זה אלא למי שרוצה מצוה מן המובחר", ומפשטות המשך לשונו משמע^א דגם באותם ה"שוין למנחות" יש "יתרון

(א) ראה תרגם קאפח שם. ולכאורה יש שם טה"ד וחסרה תיבת "אלא".

ג.

יקשה עוד מהו שהביא הרמב"ם לדין זה דוקא הכא
אף שישנו בשאר מצוות ג"כ, וגם שינה מן הש"ס

מיהו, עדיין אינו מיושב דברי הרמב"ם כאן על בורייך, דמאחר שכ' הרמב"ם דדין זה אינו רק בקרבנות (ודלא כהדין ד"מבחר נדריכם" שהוא דוקא בקרבנות כנ"ל), אלא הוא דין כללי בכל דבר שהוא לשם שמים, "בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב" (וכפי שהאריך להביא הדוגמאות לזה), א"כ, אמאי הזכיר הרמב"ם לדין זה שלפנינו רק כאן בהל' איסורי מזבח, ולא פירשו כבר במקומות שנשנו דינים אחרים, וטפי הו"ל להזכירו כבר מקודם לזה בחיבורו, בהל' מתנות עניים (בפ"ז או בפ"י), כהדוגמא שכ' כאן ב"האכיל רעב כו' כסה ערום כו' 9 – וכבשו"ע שהביאו לדין זה דהרמב"ם בהל' צדקה (יו"ד סו"ס רמח). או הי' מזכירו אף קודם לזה, בהל' תפלה, כהדוגמא שהביא כאן ב"בנה בית תפלה".

ותו, הרמב"ם הזכיר להדיא בהל' תפלה כמה דינים מאופן בנין בית הכנסת דצ"ל "גבוהה מכל חצרות העיר כו'". והוא ממש במקומו להזכיר אף לדין זה התם, ד"הרוצה לזכות עצמו" יבנה בית תפלה בדרך ש"יהי נאה מבית ישיבתו". והתם הי' יכול להזכיר משאר דינים הנמשכים מזה בהחיוב כללי ד"כל חלב לה", שהזכיר הרמב"ם לפנינו.

גם צלה"ב, במה שהביא הדוגמאות הנ"ל לדין זה, דלכאורה שינה בזה מן הש"ס. דהנה, בשבת (קלג, ב. ושי"ג) נקטו לענין חיוב "התנאה לפניו במצוות" (דילפינן לי' מן הכתוב (בשלח טו, ב) "זה א-לי ואנוהו") דוגמאות אחרות ממ"ש הרמב"ם, דהתם איתא "עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ס"ת נאה כו' בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין". ואמאי שינה הרמב"ם וכ' דברים אחרים¹⁰ – "האכיל רעב כו' כסה ערום כו' הקדיש דבר"¹¹.

לס"ת (אבל בכס"מ שם מציין להגמ' ומעתיק גם השאר).

ובהל' לולב שם כ' הרמב"ם "מצוה מן המובחר לאגוד לולב והדס וערבה ולעשותן שלשתן אגודה אחת". ולכאורה גם זה אינו הענין ד"לולב נאה" שבגמ' שם שפשטות פירושו – שגוף הלולב עצמו יהי' נאה. אלא שגם על אגוד לולב אי' בגמ' (סוכה יא, ב) דהמצוה היא משום שנאמר שזה א-לי ואנוהו (מובא במ"מ והגהמ"י שם). וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך הדור מצוה (ע' רעו).

(11) ולכאורה י"ל (כמ"ש באחרונים. אבל ראה שאגת ארי" ס"ג) דהרמב"ם ס"ל דאין הלכה כהאי תנא בגמ' דפי' "זה א-לי ואנוהו" – "התנאה לפניו במצוות" כ"א כאבא שאול בגמ' שם ד"ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה כו'", שזה

ועפ"ז תומתק ההוספה בס' היד כאן בהי"א לגבי ה"ט: בה"ט איירי רק מצד הדין ד"מבחר נדריכם" ובוזה אין נפק"מ בהעילוי שבשמינים השווים עצמם: וע"ז מוסיף בהי"א, ד"הרוצה לזכות עצמו כו' ויביא . . מן היפה המשובח ביותר" – גם מבין השמינים השווים גופא.

(9) ככפ"ז ה"ו דהל' מתנ"ע.

(10) ענינים הנ"ל לא הובאו בס' הרמב"ם (ובכלל לא הביא הדרשה ד"זה א-לי ואנוהו" – התנאה לפניו במצוות). אבל בעין משפט נסמן לב' מקומות ברמב"ם – הל' ס"ת פ"ז ה"ד ופ"ז מהל' לולב ה"ו – וצ"ע:

בהל' ס"ת שם כתב "כותב כתיבה מתוקנת נאה ביותר", ולכאורה אין זה מיוסד בדרשת הגמ' שם, כדמוכח מזה שלא הביא השאר (גם) בנוגע

ד.

יבאר דהרמב"ם חידש כאן דכל חלב לה' אינו רק
דין בהנחת הגבירא אלא הוא הידור בהחפצא דקרבן

ויש לומר הביאור בכ"ז, דהרמב"ם בהלכה זו נתכוון להגדיר בדין זה דכל חלב לה' באופן מחודש, כמשי"ת.

דהנה, בהשקפה ראשונה הי' נראה, דמחולקים בעצם גדרם דין כל חלב לה' ודין מבחר נדריכם שלפנ"ז ברמב"ם. דדין מבחר נדריכם ודאי הוי דין בהחפצא (נדריכם), היינו שהוא נוגע לגוף קדושת הקרבן, שמגדר קדושת הקרבן עצמו אסור שתהי' בו פחיתות, אפילו לא (במראה) שיהי' כחוש וכעור (אף שאינו מום), וכעין "בזיון קדשים" (ראה ריש הל' איסורי מזבח סה"ב).

משא"כ הא דסוף הל' איסורי מזבח ד"יביא קרבנו מן היפה והמשובח ביותר", אינו דין בהחפצא דקרבן, רק הוא דין על הגבירא והוי גדר בהנהגה, וכדיוק ל' הרמב"ם "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצור הרע כו'". ולחילוק זה יתחוויר גם מה שאינו דין פרטי בקרבנות, רק הוא דין כללי ב"כל דבר (הנעשה ע"י הגבירא באופן שמקשרהו לשם שמים –) שהוא לשם הא-ל הטוב", ושייך בכל המצוות, דהא הידור הוא במעשה הגבירא¹², "הרוצה לזכות עצמו"¹³, שכל דבר שעושה לשם הא-ל הטוב יהא "מן הנאה והטוב".

וזהו שחידש הרמב"ם כאן במה שהאריך בהא ד"למה נמנו כו'", דבזה שלל החילוק הנ"ל והגדיר דין זה דכל חלב לה' שאף הוא קשור בגדר הקרבנות (מנחות) עצמן, דבמה ש(הקדים) "מאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו" (וגם) הביא הראי' "הרי נאמר בתורה והבל הביא גו'" – נתכוון לחדש ד"יביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" נוגע (לא רק במעשה הגבירא, אלא אף) בהחפצא דקרבן.

דהנה, בראי' זו ד"הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו" – לא הסתפק לומר רק "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן", אלא טרח להוסיף המשך הכתוב, ואפי' לא הזכיר רק "וישע ה' וגו'" אלא

חשוב בעיניו וכדאמרי' בעלמא התנאה לפניו במצות שלא יהא מצות בזויות עליו כו'" (וע' לשון הרמב"ן שם). וכן משמע בשאג"א ס"נ.

(13) ולכן דוקא בזה צ"ל "נאה מבית ישיבתו" ועד"ז בהשאר שצ"ל מהיפה ביותר שיש לו. שזה נוגע רק "לזכות עצמו יכוף יצור הרע", ולא בנוגע לגוף הקרבן כו'. ולהעיר מל' הרמב"ם בהל' ביהב"ח שם "ומפארים אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו ה"ז מצוה".

הביא הרמב"ם (הל' דעות פ"א ה"ו) – אף שלא מהכתוב ד"ואננהו – או כדעת ר"י בן דורמסקית במכילתא בשלח שם דפי' "אעשה שלפניו מקדש נאה ואין נוה אלא בית המקדש כו'", שג"ז הביא הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"א (אף שגם שם לא הביא הכתוב דואננהו). ועצ"ע. ואכ"מ.

(12) להעיר (יתירה מזו) מריטב"א שבועות (טו), א ד"ה אלא גדולות) שהדין מבחר נדריכם (ושאר הדרשות בנוגע לקרבן שיהא מן המובחר) "משום דאיכא מצוה לעשות מן המובחר שיהא הקרבן

פירש הכל – "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו". דבזה הדגיש והגדיר שהבאת קרבן "מן היפה המשובח ביותר" אינו רק דין במעשה הגברא, אלא הוא דין בחפצא דקרבן, דה"וישע ה'" לא הי' רק אל הבל במה שנהג כאן בהנהגת הידור ("יכוף יצרו"), כ"א גם "ואל¹⁴ מנחתו" בתור ענין בפ"ע.

ה.

יוסיף לבאר דמחולק גדר חלות קדושה בקרבן משאר מצות,
שאינו רק הסתעפות מעשיית המצוה אלא הוא הוא גדר העשי'
וביאור הענין:

הנה, מצינו גדר מיוחד בחיוב קרבנות מה שא"א למוצאו בכל דיני התורה – בנוגע לגדר קדושת החפצא דהמצוה. דבכל המצוות עיקר גדרם הוא במה שמחוייב האדם במעשה, היינו דמהותם הוא מעשה הגברא מה שמקיים חיוב שעליו, אבל אין העיקר בזה לגרום חלות קדושה בהחפצא, ורק שחיוב שעליו מקיים ע"י החפצא ועי"ז משתנית גדר החפצא לדין. ובזה גופא מצינו כמה דרגות עד כמה משתנית החפצא ע"י עשיית הגברא¹⁵, די שחפצא שחל עליו גדר "תשמישי מצוה", ויש ששם "תשמישי קדושה" עליו. מיהו לא זהו גדר המכוון דמעשה הגברא מה שנפעל חלות בהחפצא, אלא עיקר הענין בעשייתו הוא מה שמקיים חיוב שעליו, ורק שמפעולת הגברא מסתעפת חלות על החפצא (ד"תשמישי קדושה", "תשמישי מצוה" וכו').

אבל בקרבנות¹⁶ גדר החיוב עצמו הוא בחלות הקדושה דגוף הקרבן, פירוש דגדר העשי' היא בזה עצמו שתחול קדושה על הקרבן, ולא שחלות הקדושה היא רק תוצאה מעשיית המצוה שהיא ענין בפ"ע, אלא היא היא גוף העשי' מה שמחיל קדושה על החפצא, דקרבן היינו שמוסר דבר מעצמו ומקדישו לשמים. ובודאי איכא כאן גם מה שמתקיימת המצוה על ידו בעשיית גברא, שמקיים חיוב שעליו – לעשות כנדר שנדר להביא קרבן וכיו"ב, או שמקיים חיוב שעליו להביא סוג הקרבן שבו מחוייב. מיהו לא זהו עיקר גדר העשי' מה שמקיים חיוב שעליו, אלא בעיקר הוא הפעולה על החפצא – שנקרב קרבן לה', מסירת הבהמה וכו' לשמים. ורק שסדר אופן הפעולה על החפצא, הוא מה שנקבעו הדינים על הגברא דתחילה מקדיש הבהמה ואח"כ מביאה למקדש כו' עד שמקריבין אותה (בשליחות בעל הקרבן¹⁷) ע"ג המזבח.

16) וי"ל שמעין זה הוא בכתיבת ס"ת, שענינה הוא שמקדשו בכתיבתו, ובפס האזכורת שבו, כמובן בפשטות, ועפ"ז יומתקו דברי הרמב"ם בהל' ס"ת שם.

17) וראה קידושין כג, ב ובתוס' שם. וש"נ.

14) שלכן נאמר עוה"פ ואל (ע"ד על על הפסיק הענין – מו"ק כו, א).

15) ראה מגילה כו, ב. טושו"ע או"ח סי' קנר. יו"ד סרפ"ב. וראה שו"ע אדה"ז סמ"ב ס"ו.

ויבואר החילוק בין שאר מצוות לקרבן (בהפעולה על החפצא) בסגנון פשוט יותר, דבכל המצוות אף אחר שקיים הגברא המצוה ונעשית עי"ז החפצא תשמישי מצוה וכיו"ב, מ"מ נשארת היא בבעלות הגברא. וענין זה¹⁸ מה שהאדם מוסר חפצו לגמרי לגבוה, ומן השמים "מקבלין" ממנו, מצינו רק בהקרבת קרבן.

ו.

עפ"ז מבאר הרמב"ם לא מיירי כלל מדין "התנאה לפניו במצות",

אלא גדר מחודש בהידור קרבן

ובזה מחזור שפיר החילוק בין דינא דגמרא לענין "זה א"ל ואנוהו, התנאה לפניו במצות", ודין הרמב"ם ד"יביא קרבנו מן היפה ומשובח ביותר". דדין הידור מצוה, ודאי גדרו כגדר כל עצמה של מצוה, שאינה (כ"כ) בשביל החפצא, אלא על מנת קיום המצוה של הגברא. וכלשון הש"ס "התנאה לפניו במצות", היינו שהעיקר בזה מה שיתנאה הגברא ויקיים המצוה באופן ד"ואנוהו", ובמילא אמרי' "עשה לפני סוכה נאה ולולב נאה כו'". דבמה שהמעשה שבו מקיים המצוה נאה הוא, הוי עשיית הגברא באופן ד"התנאה לפניו", לפני ה'. וזהו המכוון בהידור זה.

משא"כ בקרבנות, מה שצריך להביא "מן היפה המשובח ביותר" אינו (רק) בשביל "התנאה לפניו" דהגברא, אלא איפכא, הידור זה הוא חלק ופרט בגדר הקרבן לה', דכשמביא מן המשובח והנאה – נעשה הקרבן לה' שענינו קדושה והקרבה לה' (שמוסרו לגבוה) בשלימות ובהידור יותר¹⁹.

וזהו הטעם שהביאו הרמב"ם לדין זה רק בהל' איסורי מזבח, ולא הזכירו מקודם, להדגיש מה שהלכה זו היא דין בגדר "מזבח" דוקא, ויתירה מזו – דין זה נוגע בהל' (איסורי) מזבח אפילו יותר מהל' מעשה הקרבנות, דהא כנ"ל עיקר גדר הקרבן בקדושתו ומסירתו לה'. ואף שעשיית האדם בחיוב קרבן, ראשיתה עוד במה שמקדיש הקרבן קודם שנקרב ע"ג המזבח, מ"מ, עיקר מהות וגדר המצוה הוא בהקרבת הקרבן ע"ג המזבח, דכשנעשה לחמו של מזבח²⁰, ואיכא אכילת מזבח (זבחים יג, ב. וש"נ. ת"כ צו ז, יח), נעשה חלק משולחן גבוה.

קלג, ב וברש"י שם), משא"כ כאשר שחט כחושה בשבת חייב לחזור ולשחוט את השמינה (מנחות סד, א) – ראה אנציקלופדי' תלמודית שם (ע' רעח), וש"נ.

(20) ראה זבחים פג, ריש ע"ב. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"ג הי"ב. וברש"י שם ע"א במשנה "המזבח מקדש – אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו כו'".

18) ולהעיר מהשקו"ט (מפענח צפונות פ"א ס"ה. וש"נ) אם יש בס"ת קנין עצם כמו שאר חפץ השייך לבעליו או יש בו רק קנין התואר, דהקריאה הוה דבר של הקדש ושייך לגבוה, וכל היכא דאיתא ב' גזא דרחמנא איתא (וע"ש, שמחלק בין ס"ת של יחיד ושל רבים).

19) עפ"ז יש להוסיף ביאור בהחילוק בין דין הידור מצוה גבי מילה, דבציצין שאין מעכבין את המילה אין חוזר עליהן לאחר שסילק ידו (שבת

ולכך ענין "ירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" שמביא שלימות יתירה בהמסירה לגבוה דקרבן, אינו דין וגדר ב"מוקדשים" או ב"מעשה הקרבנות" – דבזה נכללין כל הפרטים דמעשה הקרבן ולא רק מה שנקרב על המזבח, אלא הוא דין בהל' (איסורי) מזבח", גמר ושלמות קדושת הקרבן, שהוא בהבאתו ע"ג המזבח²¹.

ועפ"ז מחזור שפיר מה שהביא הרמב"ם דוקא הדוגמאות הנ"ל, ד"בנה בית תפלה וכו'" (שאף בהם ישנו לדין זה ד"יהי' מן הנאה והטוב"), ולא הדוגמאות שבש"ס. דהכא לא מיירי הרמב"ם כלל מענין גדר הידור מצוה, הידור בהדבר שבו נעשית המצוה, אלא "כל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב", היינו כל דבר השווה בגדרו לקרבן ע"ג המזבח, במה שמוסרין אותו "לשם הא-ל הטוב". וזהו "בנה בית תפלה", שמוסר ממנו לקדשו לה²². ועד"ז "הקדיש דבר", שתוכנו הוא שנותנו "לשם הא-ל".

ואף הדוגמאות שבינתיים, "האכיל רעב כו' כסה ערום כו'" – כבר ביאר הגאון מרגצ'וב²³, דבצדקה איתנהו ב' גדרים, צדקה בגדר מצוה וצדקה שהיא מדין כפרה. וזהו שהדגיש הרמב"ם "האכיל רעב . . כסה ערום", דענינים הללו שבצדקה הוא מכלל צדקה שהיא בגדר כפרה²⁴, וכתוכן הכתוב (ישע' נח, ז) "פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו", דהכתוב מיירי בדברים שעושין ביום התענית (כפפוסקים שם לפנ"ז) לתשובה וכפרה (על דרך ענין הקרבנות).

ויש להוסיף בזה, דב' גדרים שנמצאו בדין ד"יביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" – (א) מדיני "איסורי) מזבח", דהיינו דין בחפצא דקרבן (והקרבנו ע"ג המזבח), (ב) מעשה הגברא שבזה, "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו" – כרוכים ותלויים הם זב"ז, קשורים זל"ז. דגמר ושלמות קדושת החפצא דקרבן לה', שהוא בהקרבנו ע"ג המזבח, הוא ג"כ בעצמו הסיבה לריצוי²⁵ וכפרת האדם הנפעל ע"י הקרבן. שלזה (כפרה וריצוי שע"י קרבן) רמז הרמב"ם במ"ש "לזכות עצמו".

ולכך, לפי שיעור גודל "יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה ומשובח ביותר" בנתינת הגברא לה', כן הוא גודל ההוספה בשלימות הכפרה וריצוי הגברא²⁶

איסורי מזבח כאן (אלא ששם מפרש דברי הרמב"ן כאן באופן הפכי).

24) משא"כ מצד גדר מצות צדקה – "ערום . . אם היו מכירין אותו מכסין אותו לפי כבודו" (רמב"ם הל' מתנע"פ"ז ה"ו), ולא הובא שם הדין (ההידור) שיכסה "מן היפה שבכסותו (דהנותן)".

25) להעיר מפרש"י פרשתנו ב, ב ד"ה אזכרתה.

26) להעיר מפרש"י (ד"ה וצריכי) – יומא לד, רע"ב: ע, סע"ב.

21) להעיר מהק"ו במשנה מנחות פו, סע"א: כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית וך מה מנורה שאינה לאכילה כו' מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית וך. וברש"י כת"י שם: שהן לאכילה אכילת מזבח.

22) משא"כ הא דבבב"ב ביהמ"ק "מפארין אותו ומייפין כו'" (הל' ביהב"ח שם) הוא לא רק כדי "לזכות עצמו כו'" כ"א "ה"ז מצוה" (הל' ביהב"ח שם). ואכ"מ.

23) הובא בצפצפ"נ המלוקט ע"ס עבודה הלי

לקראת שבת

(הנפעל ע"י המזבח) – "לזכות עצמו" כל' הרמב"ם. וכהא דמצינו כמה סוגים בריצוי קרבן (התלויים בכוונת הגברא), כיפר ולא כיפר (ראה זבחים ו, א ואילך), וחילוק בין ריצוי החטאת וריצוי דעולה (שם ז, סע"א ואילך), ועוד (ראה לקו"ש ח"ב ע' 13 ואילך).

[ויומתק יותר להמבואר במפרשים, ובפרט ברמב"ן עה"ת, בטעמי מצות קרבן – דביאר הרמב"ן (פרשתנו א, ט. וראה גם של"ה מס' תענית (ריא, ב) מרקנטי), בטעם שהקרבנות מכפרין, "שיחשוב האדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה. . דמו (דהקרבן) תחת דמו נפש תחת נפש". ולכך, מובן דכפיית יצרו הנ"ל אינו ענין צדדי בהקרבת קרבן ע"ג המזבח, או עכ"פ פרט נוסף בענין הקרבן, אלא הוא הוא כל גדר הקרבן, "יכוף יצרו הרע", שבזה הוא הריצוי והכפרה דקרבן].

תורת חיים

מכתבי קודש מכ"ק ארמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

מלחמת היצר

שחיטת הנפש הבהמית

בודאי ידוע לו מהמובא בכמה מקומות בחסידות ע"פ מרז"ל אין ושחט אלא ומשך, שכתו שבגשמיות הנה ע"י השחיטה כשרה מושכים את הבהמה והעוף ממצבם באופן שיוכשרו להיות דם ובשר כבשר האדם, הנה כן הוא גם ברוחניות, אשר צריך להמשיך את גופו ונפש הבהמית שיוכשרו להפך לנפש האלקית - נפש האדם שנקראת כן על שם אדמה לעליון (וכמ"ש בס' עשרה מאמרות חלק [אם] כל חי חלק ב' סימן ל"ג, בשל"ה דף ש"א ע"ב ובכמה מקומות) ע"י שחיטה כשרה,

היינו באם נפיש חיותי' של הנפש הבהמית - ע"י שחיטת שני סימנים, הן בנוגע לתאוות אכילה ושתי' (ברכות לב, א) והן בנוגע לשאיפת אור הסביבה (תניא ספ"ו), היינו קנה וושט, ואם זוטרי חיותי' - עכ"פ בשחיטת אחד הסימנים באותו שמושקע יותר, והזהרו בוורידין (להוציא הדם וההתלהבות מעניני בהמה) - כר' יהודא (נק' כן ע"ש אודה את הוי"), הודאה אע"פ שאינו מבין לעת עתה,

והשי"ת יצליח אותו לפעול כזה בעצמו ובסביבתו עתה מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת.

(אג"ק ח"ח אגרת ב' עדר)

עצות להינצל מהרהורים רעים ומחשבות זרות

(א) במה שאינו מתרגש מלימודו ומתפלוחיו, הנה ילמוד הקונטרס פוקח עורים שנעתק גם כן ללשון הקדש והוא לאדמו"ר האמצעי בנו של כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, שבטח נמצא אצל ההנהלה דישיבת תומכי תמימים ב... ויראה שם כמה סיבות מפני מה גופו ונפשו הבהמית אין מתרגשים מהלימוד והתפלה, ובירו לתקנם וכמאמר רז"ל אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ואינו מבקש אלא לפי כחן, וכיון שניתנו לו גוף ונפש הבהמית כזה בודאי ניתנו לו ג"כ הכחות לכבשם.

(ב) מה שכותב שמחשבות זרות מבלבלות אותו בשעת התפלה הנה ידוע שמח"ז בעת התפלה באים בסיבת דברים בטלים ומחשבות בטלות קודם התפלה, וככל אשר יגדיר את עצמו בזה ימעטו המח"ז בעת התפלה, ויתפלל מתוך הסידור וכן יאמר קודם התפלה ולאחרי' איזה קאפיטלעך תהלים ויתן פרוטה לצדקה קודם התפלה.

(ג) מ"ש שסובל מהרהורים רעים, הנה עליו ללמוד מאמרי חסידות אשר סוף סוף משמחים את הלב ומרוממים את הנפש ובמילא מגביהים ומוציאים אותו מתוך הרפס ובוכן, ויוכל להתחיל הלימוד בהקונטרס ומעין מבית ה' יוצא.

(ד) בכלל קשה לענות בפרטיות על שאלות כאלו בכתב, וכבר ידוע מעלת דברי התעוררות הנשמעים מפה אל פה פנים אל פנים ובמילא יחפש הזדמנות היותר קרובה להתראות עם המשפיע דישיבת תומכי תמימים ב..., ויראה לו את מכתבי זה ויבקשו שישמע את שיחתו ויעצו בטוב לפניו בגשמיות וברוחניות וככל אשר יקדים בזה ה"ז משובח.

(אג"ק ח"ח אגרת ב'רמו)

היסח הדעת גם מתיקון המידה

מכתבו מאז קבלתי במועדו. ויעויין קונטרס ומעין מאמר ט"ו ואילך.

ולתיקון המדה שכותב, הנה לדעתי, ינסה לבטלה ע"י היסח הדעת לגמרי ממנה, היינו גם מתיקונה. וכשמרגיש שמתחיל לחשוב ע"ד מעלות וכשרונות כו' תיכף יפנה מחשבתו לאיזה ענין אחר (ומה טוב לענין גדלות הבורא).

וכדי שיבוא הנ"ל לפועל בנקל יותר ע"י סייעתא דשמיא - יתן בכ"י קודם התפלה פרוטה לצדקה, ואחר התפלה יאמר תהלים (עכ"פ כפי שנחלק לימי החודש).

אם אפשר כדאי ללמוד ספר דרך חיים לאדמו"ר האמצעי (בנו של בעל התניא).

(אג"ק ח"ח אגרת ב'רמח)

דרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

אהבת ישראל כלי לאהבת ה'

"כנודע, ה' הוד כ"ק אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול ניגון, ויען: אהבת השם ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו, רוחו ונפשו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דבר הכתוב, אהבתי אתכם אמר ה', הרי דגדלה אהבת ישראל, דאוהב מה שהאהוב אוהב"

חקק בחסידים רגש של אהבת רעים

אמר כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק': דברים שהסבים והאבות היו צריכים להתייגע למענם בדם וביזע, הבנים והנכדים קיבלו בירושה. מסירות-נפשם של האבות ואבות-האבות חקקה חקיקות במזג תכונת הנפש של הבנים והנכדים.

הסבא [כ"ק אדמו"ר הזקן] חקק בחסידים הרגש של אהבת רעים, שתהיה אהבה עצמית ממש, כמו שאהבת אחים מבטן ומלידה צריכה להיות על-פי הוראת התורה.

כשהייתי בגיל שבע, אמר הסבא בפרשת ואתחנן "תורה" על הפסוק "ואהבת את הוי' אלקיך", ושאל את קושיית הרב המגיד ממזריטש: הרי אהבה היא מידה שבלב, ואילו "ואהבת" הוא לשון ציווי. מה מקום לצוות על מידה שבלב? ותירץ שהציווי הוא על ההתכוונות. בתוך כך אמר ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא כלי ל"ואהבת את ה' אלקיך". אהבת ישראל היא כלי לאהבת ה'.

אוהב מה שהאהוב אוהב

בהיות הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר האמצעי צעיר לימים, היתה פעם התוועדות החסידים – א חסידות'שער פארבריינגען – והוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר האמצעי הי' נוכח בהתוועדות ההיא, ודברו בענין אהבת ישראל.

בתוך כך אחד החסידים התחיל לבכות, ולקח הכוס בידו ואמר: הנני מתחנן להשי"ת כי יזכני באהבת השם, כעבור איזה זמן לקח הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר האמצעי את הכוס בידו ואמר: הנני מבקש מהשי"ת שיזכני באהבת ישראל.

החסידים שהיו באותו מעמד התוכחו ביניהם, אלו אומרים, כי מעלת אהבת השם גבוהה באין ערוך על מעלת אהבת ישראל, ואלו אומרים כי גבוהה מעלת אהבת ישראל גם על מצות אהבת השם, וכמה שבועות היו נבוכים בזה, עד שהחליטו לשאול מהוד כ"ק אדמו"ר הזקן.

אחרי ההכנה הנכונה ובהזדמנות הראוי' שאלו את הוד כ"ק אדמו"ר הזקן: אהבת השם ואהבת ישראל הן שתי מצות, ואם היותן שתייהן בענין וחוש האהבה, אבל עם זה הרי ענינן שונה זה מזה, ושואלים הם, איזו עבודה היא נעלית יותר, אם אהבת השם או אהבת ישראל.

כנודע, הי' הוד כ"ק אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול ניגון, ויען, אהבת השם ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו, רוחו ונפשו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דבר הכתוב, אהבתי אתכם אמר ה', הרי דגדלה אהבת ישראל, דאוהב מה שהאהוב אוהב.

קורת רוח בהנהגה טובה

מה מאושר הנני בראותי מדה טובה והנהגה חסידותית באחד מאנ"ש בכלל, ובענין אהבת רעים בפרט, להיות כל אחד ואחד מתענין בטובת זולתו ועושה לטובתו כל מה שיכול בדבור כתב ומעשה, ועל זה וכגון דא דרכי החסידות באהבת רעים הוטבעו.

מצות אהבת ריעים כפולה במצות אהבת ישראל, והנה מלבד גודל הענין דאהבת ישראל אשר הוד כ"ק רבנו הזקן הואיל לאמר באחת התורת ברבים, כי ואהבת לרעך כמוך הוא כלי לואהבת את הוי' אלקיך, הנה לבד זאת הרי הדברים קל וחומר, ומה כשחוזרים תורתו של אחד הרביים הנה גורמים [ש]שפתותיו הק' דובבות – הכוונה בזה הקשר והיחס – הנה מכ"ש דכאשר מקיימים בפועל איזו הנהגה טובה עד כמה גורמים קורת רוח להוד נשמת כ"ק אבותינו רבותינו הק' אשר מסרו נפשם הקדושה ממש בשביל לקבוע מדות טובות באנ"ש.

(אג"ק ח"ה ע' עא ואילך, שם ע' צג, אג"ק ח"ח ע' צג)

חבילי חבילות הלכות בהלכות אהבה וחיבה, שלום וריעות

מני אז שמו החסידים לחוק, אשר בכל זמני התוועדות – פארבריינגען – היו מדברים בענין זה עד שנחקק בלבם לקיימו בפועל, באהבת וחיבת ידידים ורעים אהובים, ובחסדי א-ל עליון הוכנסה מדה טובה זו בעורקי החסידים, ובאו בירושה לבנים ובני בנים.

חסידים הזקנים היו סופרים ומונים את תיבות המענה, אשר ענה הוד כ"ק אדמו"ר הזקן הנ"ל, ומדקדקים באותיותי', ומכיון דבאהבת ה' אמר רבינו ז"ל דהציווי הוא על התבוננות, דאז באה האהבה בדרך פועל יוצא ותולדת ההתבוננות, הנה השכל הבריא מחייב, דכן הוא גם באהבת ישראל שבאה על ידי טיב ההתבוננות במעלת חבירו.

(אג"ק ח"ג ע' תלז)

לזכות

הרה"ג הרה"ח המפורסם

מוה"ר

אברהם דב העכט שליט"א

מחשובי וזקני רבני ליובאוויטש

לקראת יום הולדתו

ז' ניסן הבעל"ט

שיאריך ה' שנותיו בנעימים

וירווח נחת חסידי מצאצאיו

לאורך ימים ושנים טובות